

NOTA. El present recull forma part del capítol de la novella d'en **Carles Sauret Manen** *Crema del Palau Reial-tocata i fuga de la saviesa-*, basada amb els fets narrats del **Canonge Barraquer** del fets de la **crema del Convent del Carme del 1835** en el que els personatges familiars que surten en la novel·la serien en **Josep Busquets Gaffarrot** que tenim fe de que va estar al convent, abans d'anar a Sant Andreu de Palomar el 1820 El narrador és en **Domingo Busquets Vilà** i la carta que el avantpassat en **Francesc Sauret Roca** envia al prior al Prior dels Carmelites calçats per la ocupació de la casa del carrer dels **Àngels nº 16** al 1894 edificada en els horts del citat convent del Carme. Fets familiars que es reproduïxen en la crema de **Sta. M, del Mar el 1936** i la intervenció d'en **Xavier Sauret Busquets** amagant a capellans.

18.

DIES IRÆ. L'ANY DE NOSTRE SENYOR DE 1835

*Viva la Cristina
are mes que may
capellans y frares
vaigin al carall.
Viva lo General Llaudé
mentre hi haigi frares
may anirem bé...*

.....
Aquest episodi té lloc el 25 de juliol de 1835, amb la festa de **braus al Toril** de la Barceloneta. La mare em va explicar la història des de la mirada del pare, qui ho va viure, però amb qui mai vaig poder-ne parlar directament. La manera amb què ho narrava era ben viva, talment com si ho hagués sentit tot, i amb aquesta intensitat m'agradaria evocar els terribles esdeveniments que van tenir lloc durant revolta.

A diferència del pare, d'esperit lliberal, la mare era una dona d'Església. Potser això intervé en més d'una ocasió però ja sabeu que vivim des de mirades, i aquesta és la que m'ha arribat i he fet meva. La mare va aconsellar-me de bastir el meu judici sobre els fets amb altres veus, com la d'en Víctor Balaguer, a qui ella no tenia apreci per considerar-lo un maçó i, per tant, distorsionador de la veritat. Abans, va referir-me a en Manel Mañé i Flaquer, del Diari de Barcelona i, és clar, la pròpia veu de l'Església. Els lliberals consideraven que la bullanga fou quelcom espontani del poble oprimat, per exemple, però la mare creia que estava totalment organitzada. Com deia, jutgeu i canteu.

Heu de saber que l'odi vers el clergat, els frares, s'havia gestat durant molt de temps fins a esclatar aquella nit concreta de juliol. A casa, el pare, bon home d'arrel, va ocultar dos frares que explicaven tots els insults que havien rebut fins llavors: *paparras, culiblanchs* —els dominics com a orenetes—, sacs de carbó —als

mínims—, convidats de pedra —als mercenaris—, ametlles torrades —als caputxins—, barres de plom —als franciscans—... Tot al cant i vindicació de “Mateu-los, mateu-los!”. Els homes de Déu, devots, només podien respondre a les diverses blasfèmies i insults amb la pietat continguda, encomanant-los a Nostra Senyor. Ca, si només fos això! Perquè el pas del llançament de paraules al d’objectes no es va fer esperar: des de tronxos, pedres, llombardes, orinals i, fins i tot, alguna bufetada que imposava, burleta, el desafiament d’oferir l’altra galta. Malgrat l’amor i fe a Déu, el cert és que els frares ho explicaven tot enmig la por terrible, impossible d’amagar, davant una delació i cruel mort. L’“avui en passarà una de grossa a Barcelona” del pare aquell dia de juliol no sospitava l’abast del que començaria al Toril...

En honor de la reina regent Maria Cristina de Borbó es van organitzar diferents actes, entre ells la *corrida de toros*. El 25 de juliol l’espai, xafogós, estava ple de gent, de gom a gom. Preveïen que serien sis toros els que es posarien en brega. Assistia el governador militar, el senyor **Ayerbe**, qui després va destapar-se estar en conxorxa amb els revolucionaris, amb els que es reunia al cafè de la **Nòria** de la Rambla. Pel que fa al públic, el més adinerat estava disposat a les grades d’ombra, mentre que la resta es feia al sol. La calor era, imagineu-la, molt intensa. Organitzava el bacallaner del **Born**, en **Mariano Borrell**, les següents dues espases: el vituperat carlí **Manuel Romero Carretero** de Sevilla i l’isabelí **Rafael Guzmán** de Córdoba —qui va trencar tota etiqueta posant-se a parlar amb el governador. La guàrdia per protegir la plaça era pràcticament tota milícia urbana. El capità general Llauder s’havia quedat a Esparreguera prenent les aigües sulfuroses de la Pude degut a un còlic; el segon caporal, el general Bassa, estava amb una columna perseguint carlins pel territori català. Així doncs, la responsabilitat militar era del general més antic, en **Cayetano Saguetti**. La plaça del Toril estava construïda en el primer pis amb fusta, i tot l’entramat de la plaça facilitava la possibilitat de fer molt soroll en el moment de la cursa.

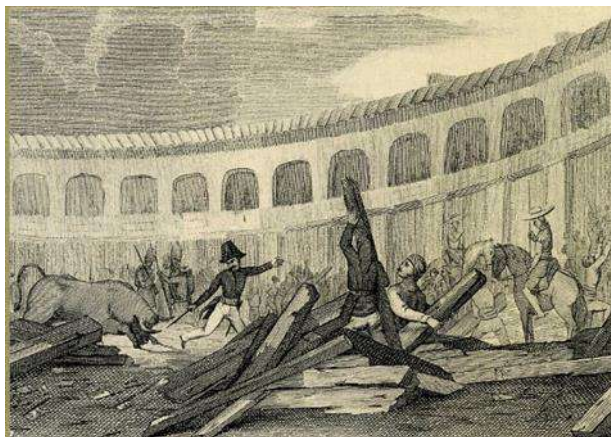
Abans que al pare li arribessin unes octavetes que s’havien repartit entre el públic amb la consigna «*Hoy han de perecer todos los frailes*», tot estava apamat: els revolucionaris, a sou, s’havien distribuït per tota la plaça en punts clau duent uns maletins amb senalles i eines de fuster. Prèviament, un grup s’havia reunit en una fonda del barri de Santa Maria del Mar per distribuir-se les gruixudes cordes per arrossegar el toro. Contràriament als dies anteriors, els braus escollits no feien honor al seu nom sinó que havien triat els més magres i famèlics, el costellam dels quals es poden veure d’una hora lluny, i el seu ànim tenia més de felí domèstic que de fera salvatge. Banyes impostades, vaja. “*¡Y la cola que traen estos toros!*” comentava el públic, més atent als *covards* de cornamenta caiguda que a les octavetes. Però el pare sí que es va preocupar: pensava en què els podria passar als seus amics d’Olot i Girona, carmelites calçats, que justament es trobaven al convent del Carme, i ràpidament va començar a pensar què podia fer per protegir-los.

Mentrestant, al costat de la llotja del governador, l’esca i pedrenyera que havia d’encendre els focs del dia, el cafeter de La Nòria i un impressor, prenién posicions i compartien mirada i espurna. A l’altra banda de la plaça, hi havia la resta del grup, fills, amics i dependents del, també famós impressor, **Manel Rivadeneyra**. Com a prova ridícula, a la plaça havien d’utilitzar les “banderetes de foc” per atiar els mansos braus. Mala idea: sumada la calor, poca energia respiraven a través de l’esquelètic cos. Al cinquè toro —i massa va durar la broma— la gentada ja no se n’estava:

—Bacallà, bacallà, bacallà!

I va caure al cercle central una pluja de ventalls, ampolles, cadires i tot d’objectes, amb l’estrèpit del picar de peus a la fusta de l’entarimat de fons,

eixordador. Fou l'única turmenta d'aquell estiu que tot just començava... Els revolucionaris van desmuntar els bancs de fusta, treien una filera, fent palanca amb alçaprem als bancs superiors i llançant-los també al cercle central.

Al primer senyal d'aquells llamps i trons, la gent més virtuosa va anar sortint de la plaça, amb aquella por de qui és enxampat per una tempesta imprevista i no vol quedar xop.

—Bacallà! Bacallà! Bacallà!

Un dels *toreros* va tallar els tendons de les potes de l'últim manso i ràpidament el van lligar amb les “marmos” que circumdaven la contrabarrera de la plaça mentre es formava la comitiva, cada cop més gran, més atjada, més foc.

—BACALLÀ! BACALLÀ! BACALLÀ!

Mentrestant, en aquells moments, al petit habitacle dels “cavalls morts” es reunia un grup de conspiradors prou gran com perquè alguns d'ells s'haguessin de seure damunt els mateixos cadàvers dels cavalls. Entre ells hi havia un notari de l'Audiència, de nom Raull, i altre personatges importants el nom dels quals no m'ha arribat. El que sí sé del cert és que hi havia fins i tot membres conservadors, advocats reconeguts i homes de la milícia urbana. Ningú es deia pel nom, més per por que per prudència, atès l'ambient de crispació creixent que alterava tothom, fos del bàndol que fos.

—Bacallà! Bacallà! Bacallà!

Es va començar amb una arenga contra els frares, acusant-los de viure a costa del poble i esperonant l'opció d'acabar amb els convents. Es va decidir que la comitiva arrossegaria toro dirigida per alguns dels allí presents, convenint fer venir canalla i corrua arreu la ciutat.

I així fou. Al cap de la comitiva guiava l'impressor Manel Rivadeneyra, que va arrufar el front en arribar, ben bé primeres passes, a una caseta que un grup d'exaltats derruïa. El governador militar va ordenar desallotjar el lloc, i en Manel va enfilat els dits per les regnes del cavall de l'oficial, ben viva la pudor dels cadàvers del petit habitacle on havien estat minuts abans, i va cridar-li amb tota veu:

—Morin els golafres!

—Viva la Llibertat i la Cristina!

Montura, oficial i corredisses del poble es van aturar, girant-se cap a la poderosa veu.

—No cal fer armes contra el poble sobirà! I no n'hi ha prou d'acarnissar-nos contra cases de fusta! A Barcelona tenim alcàssers de pedra que ens han esclavitzat durant molts segles. Aquests són els que cal enderrocar!

—I què fem aquí? —va dir algú de la multitud— Marxem, i jo el primer!

En Manel va somriure.

—Anem a ells, bons amics, i posi's vostè al front!

L'itinerari de la comitiva, que ja gaudia d'un bon grup de canalla, començaria al **portal de Mar, plaça Palacio, carrer Consolat, carrer Fusteria, enfila pel carrer Ample, carrer Dormitoris de Sant Francesc i la rambla de Santa Mónica i Caputxins**. A l'alçada de l'Ample ja li havien tallat al manso una pota, i a la rambla un *nano* va llevar-li la llengua també. A partir d'aquí, torçar cap a **Ferran fins Avinyó** i de tornada a la **Rambla per la Boqueria. Carrer Hospital fins el Pedró** i tornada al centre pel carrer del Carme, creuant la Rambla i entrant per **Portaferrissa fins Boters** i, al passatge amb el carrer de la Palla, davant una fonda, van deixar-lo per fi. Ningú més s'enduria mos, i allí s'havia de podrir, ja que cap s'atreví a tocar-lo. És clar, era el de menys: la torba ja aplegava dotzenes de barretines vermelles que queien espatlla avall, cenyides amb cintes de vellut negres. “Morin els frares!” s'alternava amb “Viva Cristina!” i l'avís piulat però savi de seguir de “Tanqueu les portes, tanqueu les portes...!”.

I aquest fou exactament el context dels incidents, la mascarada que traeix la versió que ha seguit afirmant amb els anys que la crema de convents fou una exaltació popular sense cap tipus de direcció, ni política ni de cap altra mena.

—Bacallà, bacallà, bacallà!

Però qui va ser allí aquell dia i en aquells indrets, sap bé de què parlo.

—Morin els frares!

Amagar el cap sota l'ala, sia població sia milícia, només evidència hipocresia i ineficàcia. Feu oïda, amics i us ho explicaré tot, desplegat en tota la seva complexitat, amb noms i cognoms, i converses apòcrifes. I jutgeu, sense por, però recordeu-vos també de tancar les portes, *tancar les portes...*

.....

El pare, em diria la mare, en trobar-se al *Portal del Mar* davant l'evidència que s'anava a matar els frares i cremar els convents, va prendre la decisió d'anar a buscar els seus amics de seminari i amagar-los a casa al convent del Carme, que es trobava al carrer del **Carme amb el xamfrà d'Àngels**, dirigint-se cap amunt i trencant a la dreta pel carrer *Elisabets* fins a baixar altra vegada al carrer del Carme *per Xuclà*. Tot ell una illa molt gran, una comunitat que aquella nit es composava de 29 sacerdots, 10 coristes i 10 llecs. Una cinquantena d'ànimes d'entre les quals el pare volia rescatar en Josep Vallosera i Ros, frare olotí emmalaltit i una mica ximple, i en Pere Sunyer de Girona. Carmelites calçats, van fer amistat amb el pare durant l'època de Seminari.

—MORIN ELS FRARES!

Des d'aquest primer bram **al Toril** que el pare no parava de pensar en ells i la promesa que va fer a llurs mares de protegir-los, per la bona amistat que tenien, durant la seva estança a la capital comtal. Així doncs, va enfilear *Espasaria*, plaça de *Santa Maria, Argenteria, plaça de l'Àngel, Tapineria, La Seu, Portaferrissa fins al Carme*. Tot corrent i sense aturar-se un moment per recuperar l'esma, no fos que perdés quelcom més.

En arribar, va fingir pel carreró del pesatge, pensant que podria accedir fàcilment si s'adreçava per la petita porta que estava sota la ceràmica de la mare de Déu dels Dolors. I justament va veure el germà Manel Texiner que ja anava a barrar porta amb pany i forrellat.

—Pare! Pare! Aturi's! Sóc en Josep Busquets, familiar dels frares Vallosera i Sunyer! Que em reconeix?

El porter se'l va mirar, dubtant.

—Sí, però estem molt espantats i trasbalsats, Josep. La corrua acaba de passar estirant el toro i xisclant contra els frares. Haig de tancar portes! Si vol entrar, faci-ho, però ja li dic que no sé com o quan podrà sortir!

I cap endins. El pare no va dubtar ni un moment, coneixedor que no sortiria si no fos amb els seus amics. Una sortida que, veient el que s'atiava al Toril no pensava que fos gens fàcil.

—Germà Manel, que podria parlar amb el Provincial i el Prior?

—Vol dir el molt reverend Francesc Cels i el pare mestre Antoni Gener i Roca?

—I no cap altre. Ells ja em coneixen, ja li ho avanço, i els duc notícies importants.

De camí van topar-se amb en Pere Sunyer, qui atabalat preguntava què passava. Després d'abraçar-se amb el pare, llàgrimes als ulls, tocava saber on era en Vallosera.

—A la infermeria, Josep, que ja saps que li patina l'oremus...

—No patiu, frare, que jo us protegiré. Ara vindreu a casa, la dona és molt pietosa i no permetrem que tinguéssiu cap desgràcia.

Agraïments a banda, van acordar trobar-se a la porteria d'en Manel o a tot estirar a la casa de la Covalència si havien de sortir del convent. I dit això, en Pere va anar cap a la infermeria a buscar el seu company mentre el meu pare es reunia amb el prior i el viceprovincial al rebedor del cenobi. Ras i curt el pare va explicar-los les ganes d'afaitar-los a carn, cremar el convent, arrossegar-los pel carrer i enviar-los a les Amèriques si en quedés cap de viu. Tot detall fou poc per tal de convèncer-los:

—Pareu oïda, sisplau, mireu com els frares canten des d'altres convents que ja cremen!

.....
—Veuen? No és temps de perdre, han de marxar ara mateix i buscar refugi!

—Bon amic Josep, no pateixis pas. Nosaltres tenim la paraula del capità general Llauder que estem tranquils. No res ha de passar-nos perquè en cas d'auxili només caldrà tocar les campanes...

—No n'hi ha prou en tocar a sometent! He sentit convents que ja tocaven a morts! Vinc del Toril i sé què passarà, creguin-me!

—Com, com?

—El que dic, per Nostra Senyor! Que no és cert que la milícia urbana els hagi de defensar: al Toril i al Portal del Mar no s'ha pres cap mesura per aturar l'inici de la comitiva de la turba. I els ben asseguro que ja estava preparada prèviament la corrua pels propis revolucionaris!

—Però què passa, qui són aquests revolucionaris?

—Pel que he pogut pispar estaven preparant la crema a l'habitació dels cavalls morts, al Toril, seguint les consignes que a la Nòria va donar-los en Cebrià Munné. No sé si són els carbonàries, francmaçons, progressistes... o tots d'una! I no s'estàn d'hòsties!... Ai, perdó!

Els clergues es van senyar.

—Segueixi, Busquets, segueixi.

—Poc més, reverència. He sentit que el famós Avinereta està a la ciutat! Tingui en compte que ara fa un any a Madrid van degollar molts frares, i no fa gaire també a Saragossa i, això sí prou que ho sap, a Reus.

—Ai, ai... Sí que ho sabem, sí.

—Utilitzen l'excusa dels carlins, però bé que sabem que és mentida i no hi ha més que cobdícia i odi cap a l'Església. M'ensumo que busquen recuperar els béns recuperats de la desamortització del 20 i 23. Si no els coneguéis...!

—És un home savi, Busquets, li agraeixo la informació. Ara ens trobem sense capità general ni en Bassa, perseguint carlins, ni més ni menys! I pel que em diu tot això no seria possible sense la conxorxa d'en Saguetti, el general més vell, i l'Ayerve, el governador militar.

—No és possible! N'està segur, això és molt greu!

—Ni més, ni menys, cregui'm. Ja veurà com la crema serà durant la nit i la calma esdevindrà a la matinada, quan els incendiaris vagin a fer nones, satisfets de l'horror sembrat.

—Aquests incendiaris... Posaria la mà al foc, i mai més ben dit, que són gent de fora, pagada per fer maldats... I la resta, res, observadors exaltats i poc organitzats. Però prou en nombre com per dur aquest infern a Barcelona, a les vostres portes, i a tot qui dugui hàbit.

—Escolti Busquets, que els cants del *Dies iræ* ja sonen dins del Carme.

—...

—Preguen per no caure en el foc etern suplicant... Quan em temo que el foc terrenal ja és aquí!

.....

El pare va deixar escapar un gemec.

—Carall! Facint-me cas, sis plau!

El viceprovincial va mirar-se el prior i va parlar amb gravetat:

—Els frares estan espantats, sense dubte. Tot just ara el cuiner, el pare Francesc Cabal, m'explicava que al mercat s'ha trobat uns desvergonyits portant una olla plena d'un líquid fumejant. L'han escridassat entre riures: "*¡Fraile, fraile! ¡Esto os servirá para quemaros esta noche!*".

—Terrible...

—Sí.

Acabada la conversa van creuar l'església i van entrar al refectori. Havien de menjar qualsevol cosa mentre escoltaven el lector, a qui gairebé ni li feia figa la veu. Un plat d'escarola de primer i un peix amb salsa de segon que només van poder ensumar abans arribés el llec Grimal. Tothom va empal·lidir: era el sentinella que estava al campanar.

—Pares, germans, doneu-vos pressa! Les portes ja cremen! El convent està en flames!

Tots els frares es van alçar ràpidament, passant sobre les taules i tirant tovallons, coberts i plats, amb el peix sense tastar. Van anar sortint cap al claustre gòtic.

El prior va donar llibertat a cada frare per seguir el camí que considerés més adient per fugir, aconsellant refugiar-se al terrat i guiant l'ascensió. Una de les altres possibilitats era desaparèixer per l'hort, amagar-se entre hortalisses i verdures, o bé saltar les tanques i anar a casa dels veïns a través dels seus jardins. De fet, sense que ho sabés el pare, el propi Pere li demanaria les claus dels horts al prior, quan enmig del desconcert van separar-se. L'angoixa de no saber quin camí havien triat els seus amics pesava dins el pare que havia de pensar ràpidament.

—Els incendiaris estan esbotzant les portes de l'hort, pel carrer dels Àngels!

Va cridar algú.

—Anem al terrat amb el prior! Ja no en queda una altra!

Va seguir un altre.

Mentre la majoria pujava buscant refugi el foc ja havia fet les primeres víctimes: les flames enrabiades van fondre el metall dels tubs de l'orgue i van calcinar la sagristia; tota flauta de plom o estany del meravellós instrument, els retaules de l'altar, els domassos de les parets i la gelosia que recorria la barana al llarg del cor. L'estrèpit va sentir-se arreu, fent veure les imatges de la Verga pel terra, trencada, Sant Eloi el patró dels argenteres pel terra, trencat... Tota la rica sagristia, amb els seus mobles de caoba, els calces i altres objectes litúrgics, tapissos i pintures, casulles i roquets. Tota idea de recuperar algun document o altre objecte va esfumar-se ràpidament davant les flamarades.

—Això és l'infern...!

Els tocs dels campanars cridant auxili van provocar encara més pànic, i la gent que s'hagués pogut atrevir a ajudar a combatre el foc va preferir quedar-se a casa. Era com un concert de carilló de les diferents campanes de Sant Francesc, Trinitaris, Sant Josep... Un repicar ràpid i constant, de neguit, de bram de nadó. Ningú en va fer cas.

El grup encapçalat pel prior va enfilear les escales de marbre negre del costat del claustre primer i després van enllaçar amb l'escala de cargol que duia al terrat des d'on es divisava l'altre claustre grecorromà. L'espectacle era dantesca, els foc als Trinitaris i a Sant Josep era esfereïdor. Cel rogent, campanades d'auxili tocant sometent unes, tocant a morts d'altres. Es podien veure corrues d'incendiàries com morts sortint de les tombes costat a costat

—Morin els frares!

amb la cavalleria, immòbil, impassible, permetent el barbull de la turba, les teies enceses, el brogit que semblava no conèixer fi.

—Pares i germans, anem a morir! Oferim les nostres vides al Senyor!

Els frares es van agenollar perquè el prior els donés l'absolució. El convent sencer cremava, fumerals semblants als d'una locomotora en petit sorgien d'arreu, fins i tot per les escaletes de les aranyes. El terrat començava a cremar per sota i la por que s'ensorrés d'un moment a un altre va reflectir-se a la cara de tots els refugiats.

—No podem seguir aquí, és massa perillós, el terrat pot cedir en qualsevol moment —féu el pare.

—Anem al campanar! —va proposar el prevere, el pare Codinach.

—No, seria una ratonera!

—Ja trobaríem sortida.

—Tinc una idea! Farem lliscar unes cordes des de les pròpies campanes cap a la banda del campanar que dóna a les cases veïnes.

—Però primer haurem de passar pel petit terrat de l'absida de l'església, i allò llisca massa!

—És igual, ho hem d'intentar i arribar a can Segarra. Segur que allí ens ajudaran, que són gent de bé.

Dit i fet, el grup va seguir l'única ruta cap a la salvació que tenien però en mirar de passar la corda per un dels forats va quedar entortolligada per un nus. El pànic va florir altra vegada.

—No, feu passar la corda de la "mitjana", que aquesta és massa gruixuda!

Aquell cop sí. Ara només faltava deixar-se caure, anar-se despenjant un a un.

—Molt de compte, germans, que no som acròbates ni tenim destresa en la gimnàstica...

Era ben cert: alguns eren massa grassos, d'altres cadavèrics, malalts o massa dèbils. El pare va agafar de l'espatlla el frare cec.

—Jo me'n faré càrrec, frare, no patiu.

La baixada per la corda va ser un calvari, els frares s'hi van deixar la pell del

palmell. Un d'ells va quedar-se travat, trepitjat el seu escapulari per un company. El prior va dislocar-se el turmell, però mica en mica van fer terra, cansats i ensangonats, tot i que vius.

L'esperança en els de can Segarra no es va decebre, i els seus van anar a buscar la cavalleria que, ara sí, no tenia excusa per romandre passiva. Van escortar el clergat fins a la casa de la Convalescència evitant que la turba se'ls tirés a sobre mentre els frares havien d'escoltar els crits de fúria, odi i venjança de la turba. La castanyera del barri, ben coneguda per anar sempre fresca, sense roba interior, va esmunyir-se per les fileres dels soldats i va saltar damunt un frare intentant escanyar-lo. En algun punt alguns dels germans van dividir-se en grups, entre ells el pare Grimau i en Codinach, escapolint-se pel carrer del Carme cap a Betlem. El pare també va marxar per buscar els seus amics, que no sabia on eren. Temia el pitjor. A prop, l'església ja estava consumida, tot era confusió i l'únic que quedava era la intercessió del Déu Benigne.

.....
El pare rumiava sobre quines possibilitats tenia per anar a Sant Andreu de Palomar: o bé pel portal de Sant Antoni o bé pel portal Nou, no hi veia més. Per sort, Nostre Senyor el va escoltar, i pocs minuts després de separar-se i acomiadar-se del prior i els frares, va trobar els seus amics a la caserna dels Estudis del cap damunt de la Rambla. L'alegria de retrobar-se els va fer renéixer forces. De fons, les campanes a mort ressonaven unívoques amb els seus tocs lents, greus i espaiats. Ja les crides de sometent no tocaven i només la mort feia eco a la ciutat, esgarrifosa i fúnebre.

—Amics, encara és fosc, haurem d'esperar que faci clar.

Mentre esperaven, en Pere i en Josep van explicar-li les horribles visions que havien tingut durant la fugida. Havien tingut la Providència de la seva part, com el grup del prior que guilà pel campanar. No, per la seva banda, el grup encapçalat pel provincial que havia conegut en arribar al convent, en Francesc Cels, va sortir per la porta de l'hort del carrer dels Àngels. Però just en aquell moment allí s'hi trobava un grup de revoltats. El provincial, abillat amb roba interior de clergue que el delatava, amb la seva complexió grassoneta, petit d'estatura, calb i força pàl·lid ja d'habitual, va adreçar-s'hi mentre es senyava per donar temps a la resta.

—Vam poder escoltar com pregava per la seva vida a aquelles bèsties.

—Fou horrible. Semblava un esbart de llops llançant-se damunt un cérvol...
Li van preguntar on vivia, amb l'excusa d'acompanyar-lo i protegir-lo, només per jugar!

—La seva família vivia aprop, això és cert.

—Sí, però només el feien patir. A la cantonada amb el carrer Roig el van crivellar de mala manera, els llops. Tres mossegades al cap i dues al costat, i això només el que vaig veure.

En Pere va empassar saliva.

—Jo vaig veure com ell mateix s’aguantava els budells que li sortien per les ferides...

—I encara va tenir esma, el bon Francisc, de pregar per les seves ànimes: “Senyor, perdona’ls perquè no saben el que es fan”.

De fons, les campanes.

També van explicar-li al pare que els acabaven de dir com dos frares es van amagar a l’hort, prop uns rosals, al costat del femer del convent. Eren el subprior Lluís Nadal que s’havia fet mal al turmell, i en Juan Ferrer, que no va voler deixar-lo enrere per caritat. Quan la turba va entrar, no més de deu persones dirigides per un paleta vestit de seglar, membre de les milícies urbanes, els van crivellar allí mateix, a punxades i garrotades. Un fins i tot va enfonsar-li una pinta llarga de dona a la gola d’en Nadal. Més de trenta ferides, pel cap baix, i només perquè va entrar l’escamot d’artillers dirigit pel Barrios i els va foragitar. Així sabem que van deixar caure, abans de gitllar, navalles, punxons, tornavisos, alenes de sabater i similars. Van dur-los corrent a la caserna d’Atarazanes però el pare Nadal estava molt malferit i just creuar portes va morir. Allí també havien dut el provincial, que moriria al “cuarto de banderes”. Mesos més tard, el pare va saber que el germà Ferrer va sobreviure després de quatre mesos de lluita contra les ferides i que del clatell li van extreure una pua de pinta! A diferència d’en Nadal, en Juan Ferrer no s’havia tret l’hàbit. Creia, i com no podria fer-ho, que la Verge l’havia salvat per aquest motiu.

De fons, les campanes.

Setze frares morts i algun supervivent llastimós, van anar comptant. El corista Ramon Bruguera qui enfront l’església dels Àngels va ser envoltat per un grup de dones que van fer-li creus a la corona amb una alena de cosir de sabater. No contentes el van martiritzar obrint-li la pell amb falcilles, escorxant-lo i traient-li la pell de les mans i l’espatlla. En Joan Grimal, el llec que els havia avisat que el convent queia sota les flames, va ser caçat al carrer de Ferlandina per un grup de prostitutes que va esquinçar-li les parpelles i li van treure un ull. Va poder fugir i amagar-se en una filera de bròquils de can Manan. A partir de llavors només diria “Les dones, les dones!”. I és que aquella nit els homes no foren pitjor que les dones. Més aviat, com digueren els amics del pare, eren bèsties, llops. Van estar-se la resta de la nit explicant com els frares s’amagaven als llimoners, figueres, tarongers, i encara traurien un somriure trist anys després imaginant-se’ls com a ocells resant la *prima* i la *tèrcia*.

I, de fons, el repicar dels morts.

Van acabar pregant pel repòs dels caiguts i el perdó dels reus, perquè *no saben*

el que es fan. I van començar a rumiar com podrien arribar a Sant Andreu de Palomar, on el pare demanaria auxilia als representants del poble.

Este documento es por que muestra cosa hecha en el
 Reino que oyo el conuento de Carone de las y el go-
 bernio de la qual, vendio, aminor, y ceson el con-
 pto la casa que fue a los conuents de la pedia para
 estas frangas de conleancia

Dia 24 Aprilij 1894

Almtes facultades vobis commissas a S. Apostolica
 Sede vigore Indulti dati per Greg. S. Congreg. Concilio ca die
 14 Aprilis 1891, in Archiepiscopio Sacer. vobis d. vobis, plene
 indulgentis, et omnimodum concessimus vobis proutem, qua-
 tunc Dominus Franciscus Suardi, et Nicolaus Bonaventura, ba-
 ves et conjuges quondam S. Carolus Pons pastor Barcinonensis,
 fundum, seu Aream in qua constructa acta reperitur co-
 rum Dominus, et olim S. Conuentionis Carmelitanae Calica-
 tarum Civit. Barcinonae, proutem, libere et tutissima-
 concessimus, et cum perfecta aequa tranquillitate in poste-
 rum, perpetuo futuro temporis, retinere et possidere
 possit et valeat, uti legitimus Dominus et possessor. Hinc vos
 acceptantes summam Libellorum mille (1000) et eadem
 libere et sponte oblatam titulis obsequiis, eundem summa
 heredes, et quicumque futuros proutem, fundi, cum Dominus
 possessor, ab omni in posterum molestia, aut rebellionis ratio-
 nis exorsione, in parte vestra, sine successione vobis, et
 eiusdem alterius vobis Ordine Barcinonae, immunes et omnino
 liberos esse, volumus, statimus et declaramus. In vigis vestrae hacten-
 us retentionis, et firmas vobis fidei proutem, habemus vobis
 una signata et sigillo officii vestri munitas. Roma, Collegio
 S. Albani die 27 Decembris, 1893. Nij fol. 100.

W. Abbeius M. Gallo
 Prior Sacer. Carmel.

Liras
 1200

In testimonium et hinc et illuc

Carta del Prior de Roma 1894